
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

УДК 141.7:316.653

Квачов А.П. (Kvachov A.P.), Макаrchук О.М. (Makarchuk O.M.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Розкрито поняття ризику як основного елементу сучасних соціальних теорій.

Ключові слова: соціальні ризики, соціальна невизначеність, соціальна нестабільність, глобалізація.

A risk concept is exposed as a basic element of modern social theories.

Keywords: social risks, social indefinite, social нестабільність, globalization.

У сучасних умовах людство стикається з багатьма труднощами і проблемами. Життя кожного окремого суспільства і всього людства стає все більш складним, невизначеним, непередбачуваним. Ще більшою невизначеністю страждає майбутнє у зв'язку з процесами, що відбуваються, в природі, демографічним вибухом, всілякими кризами. Навіть науково - технічні досягнення підривають у людини упевненість в прийдешньому. Відомий політолог У. Бек відзначає, що в сучасному суспільстві посилюється роль екстремальних ситуацій, несподіваних поворотів. Людство перебуває в стані нестабільності і невизначеності майбутнього, залежності від випадкових подій. Однак людина розумна істота і вирішення всіх своїх проблем шукає в розумній, науковій діяльності. Складні проблеми не мають однозначного вирішення. Необхідно вибирати варіанти з безлічі альтернатив. Це породжує ризик. Ризик стає одним із способів вирішення сьогоденних і майбутніх проблем.

Поняття ризику стало основним елементом сучасних соціальних теорій. У ньому виражається змінене людиною розуміння природи і самої себе, яке слід вбачати в збільшенні потенціалу рішень прийнятих людиною і приматі майбутнього над минулим. Раніше історія була логічніша, послідовніша.

Сьогодні визначалося минулим. У минулому люди шукали розгадки своїх сьогочасних проблем. Сучасне динамічне суспільство, стикаючись постійно все з новими й новими викликами, не може використовувати минуле для вирішення насущних проблем. Їх там не було. Прогресуюче зростання ступеня невизначеності сучасного життя примушує людину шукати порятунку вирішення сьогоднішніх проблем в майбутньому. Але ж само майбутнє темне і невиразне. Людина хоче внести бажане в майбутнє, наблизити його до сьогодні. Як пише Г. Бахман, «сучасне суспільство усучаснює своє майбутнє за допомогою ризику і тим самим знаходить власний специфічний спосіб поводження з невизначеністю. Ризик означає відкрити невідоме майбутнє для прийняття рішень». [1] Майбутнє залежить від прийнятих або не прийнятих в сьогодні рішень. Ясно, що майбутнє може принести як хороше, бажане, так і погане. Зрозуміло, що кожен розраховує отримати виграш. За допомогою розрахунку ризику намагаються отримати переваги від майбутнього і нейтралізувати втрати. Таким чином, ризиковані рішення є формою зв'язку майбутнього з сьогодні, формою залежності майбутнього від сьогодні. Ризик при цьому означає не більше ніж співвідношення шансів і втрат по відношенню до певного рішення, за допомогою якого невідоме майбутнє хочуть зробити обчислюваним. [1].

Соціологія вивчає різні види ризиків: природогенні, техногенні, соціогенні, - залежно від того з якою сферою реальності пов'язана діяльність і прийняті рішення. Всі вони різною мірою взаємозв'язані між собою і наука враховує їх взаємовплив. На часі людство закономірно стурбоване процесами, що відбуваються в природі, песимістичними прогнозами учених щодо потеплення клімату і його можливими наслідками. Хвилюють людей і техногенні проблеми: надлишок зброї всіх видів, вплив технічних досягнень на життя і долі людей і т. д. Соціально-політична нестабільність сучасного світу, пов'язана з швидким і непропорційним зростанням населення планети, з нерівномірним економічним розвитком країн і регіонів, спробою європейських країн нав'язати і закріпити однополярний світ, привела до виникнення локальних воєн, голоду, нелегальної міграції, тероризму і т. д. Всі ці процеси

висувають на перший план соціогенні ризики. Саме від прийнятих в цій області міжнародних і національних рішень залежить розвиток майбутнього, посилюється або зменшується ступінь майбутніх ризиків.

Сучасна демографічна ситуація, яка є джерелом багатьох нинішніх і майбутніх проблем хвилює насамперед розвинені країни Європи. Аналізуючи їх політику і динаміку рішень прийнятих в різних сферах життєдіяльності, можна зрозуміти яким бачиться європейцям бажаний майбутній світ. При всій багатослівності з приводу глобалізації, політика цих держав в останнє десятиліття направлена на дроблення світу на малі країни. Можна припустити, що група розвинених європейських держав у існуванні безлічі малих країн бачить для себе зменшення ризику. Про можливість продовження такої стратегії і в майбутньому свідчить свідомо допущене порушення міжнародного права у питанні надання автономіям статусу незалежних держав. І хоч цей відомий інцидент подається як виняток, життя показало що, при певному збігу обставин та інтересів великих держав виняток швидко перетворюється в загальне правило. Якщо ж виникнуть ще 50-100 нових держав, упоратися з ними буде легко.

Міняються і засоби тиску на непокірних, норовистих суб'єктів міжнародного життя. Очевидно ще якийсь час збережеться ядерний тиск, але історично він безперспективний. Ядерна зброя як засіб стримування і тиску ефективна при існуванні монополії. У міру поширення серед багатьох держав вона стає однаково небезпечною для всіх і не дає переваг нікому, Тому від ядерного тиску відмовляться і тим раніше, чим раніше воно потрапить до неконтрольованих рук. На заміну традиційному військовому тиску прийдуть як традиційні так і нові види тиску та боротьби з надлишковим населенням. Услід за озброєннями і нафтою тепер і продовольство теж перетвориться на політичну зброю і засіб політичного тиску. Ми врешті-решт можемо стати свідками такого «вирішення» проблеми, як відродження феодального, монопольного права сортувати людей і цілі народи і вирішувати, хто отримає їжу і, отже, житиме. Безумовно зросте регулююча роль різних міжнародних організацій: економічних, торгівельних, валютних, політичних і т.д. Хто

контролюватиме ці організації той і управлятиме світом дрібних країн. Виникнуть нові невидимі форми боротьби. Прообразом може правити опіумна війна США проти Росії. За декілька років присутності американців в Афганістані виробництво опіуму зросло в 40 разів і щорічно від наркотиків гине більше молодих росіян, аніж за всю афганську війну. Такі форми невидимих воєн „винаходитимуться" все більше і більше.

З іншого боку припинені і голодні теж різними способами будуть боротися за виживання. Тероризм вже став буденним явищем міжнародного масштабу. Воскрешатимуться історично здавалося б зжиті форми, як, наприклад, рабство чи піратство в Сомалі. Нинішній етап глобалізації життя і економічної діяльності не залишає можливості вирішувати проблеми шляхом їх експорту на периферію, тобто за рахунок інших. Глобальні проблеми, у відмінності від локальних і регіональних, не ділять суспільства і країни на „переможених" і „переможців". В силу неможливості перенесення наслідків на „чужу" територію у програшу залишаються всі. Прагнення зменшити ризики власного життя за рахунок інших, може обернутися відтворенням нових абсолютно непередбачуваних проблем, конфліктів і ризиків.

Література:

1. Бехман.Х. Современное общество как общество риска. // Вопросы философии, 2007. № 1, с. 27-29.
2. Бек У. Общество риска. М., 2000. с.12.
3. Новожилова Е.О. Социология глобальных экологических процессов. // СОЦИС, 2008., №9, с.59-67
4. Печчеи А. Человеческие качества. М., Прогресс, 1980, с. 162